

VLADIMIR GERIĆ

DOBITNIK NAGRADE HRVATSKOGA GLUMIŠTA ZA ŽIVOTNO DJELO

PREMIJERE

RAZGOVOR

FESTIVALI

VOX

HISTRIONIS

AKTUALNOSTI

TEORUA

NOVE KNJIGE

SJEĆANJA

DRAMA

Vladimir Gerić, redatelj, prevoditelj, dramaturg, pa i glumac, primio je 24. studenoga 2003. u Hrvatskom narodnom kazalištu Nagradu hrvatskoga glumišta za životno djelo. Taj rođeni Zagrepčanin skromno je na rastanku poslije intervjua kazao: "Eto, i vi i ja radimo za druge." I istina je. Njegov trag pri stvaranju varaždinskoga kazališta, blistavoga kazališnoga prevodenja i zapamćenih režija ostat će neizbrisiv u sjećanju poklonika svih mogućih estetika.

Kako je sve počelo?

Budući da smo se moje društvo i ja – Tom Durbešić, Milko Šparemblek, Ljudevit Lončar, Eugen Gorupić i drugi – godinama motali po kazalištu statirajući, jednog sam dana pošao u direkciju Drame moliti da budem volonterskim drugim pomoćnikom nekom od velikih redatelja na predstavi, poput Strozija ili Gavelle. Čekao sam pred vratima, izašao je ravnatelj Drame, pokazao rukom i rekao: "Naj dostoju!" Malo me gledao. Sekunda je prošla i ja velim: "Anda nuter!" Bio je to dio teksta iz predstave *Diogeneš*. To je bila jedna čudesna formula i tek poslije sam bio svjestan da je to bio mali

ispit. Direktor drame bio je Ranko Marinković. Bile su to jedine dvije kajkavske riječi koje sam čuo iz njegovih usta. Rekao mi je da se moja želja može ostvariti. "Ipak, savjetujem vam da pričekate godinu-dvije. Otvorit će se kazališna akademija pa ćete se s tom profesijom moći suočiti na pravi način." Poslušao sam ga: nakon što sam na Filozofskom apsolvirao hrvatski jezik, francuski i ruski jezik i književnost, primljen sam na režiju. Predavali su mi Kombol, S. Batušić, Marinković, Škarić, Klaić, Tompa...

Jeste li već tada imali prilike upoznati Gavellin rad?

Promatrao sam ga i slušao iz prikrajka, a onda me pozvao da mu asistiram na ispitnoj predstavi četvrte godine *Mnogo vike ni za što*. Gledao sam ga još u socijalistička vremena kad je dobio zadatak da govori po školama, prikrao sam se kad je po direktivi držao predavanje tramvajcima – o režiji. Slušao sam njegove savete koje je držao na svojevrsnim tečajevima u HNK-u glumcima poput Pere Kvrđića, Drage Krče, Svena Laste, Nele Eržišnik. Iz vrlo osobnih razloga otišao sam

UVIJEK SAM BIO MALO IZVAN MATICE

Vladimir Gerić

Snimio: Robert Anić

raditi u Varaždin. Gavela je bio tako dobar pedagog, poznavatelj i pojedinaca i skupina akademaca da je u dvije godine u dva navrata dvije veće grupe glumaca "delegirao" da odu raditi u Varaždin. To je bilo vrijeme kad su tamo radili Sanda Langerholz, Ivo Serdar, Martin Bahmec, Zvonimir Jurić, tamo smo zatekli Zvonimira Torjanca, Eugena Franjkovića...

Spomenutoj predstavi vratili ste se prije desetak godina u varaždinskom HNK-u...

Tako je. No prije toga s "akademcima" sam ponovo u Varaždinu napravio *Mnogo vike ni za što*. Gavela mi je pisao da ne može doći gledati i da zna da će predstava doći na gostovanje u Zagreb. Prije desetak godina na kajkavskom smo u Varaždinu napravili tu komediju kao *Puno larme a za ništ* u prepjevu Tomislava Lipljina. Imao sam predivnu ekipu koja je za mene bila iznenađenje. Prije toga sam također na kajkavskom s njima radio francusku farsu *Bogoga Ivača*, koju je na kajkavski prenio također Lipljin, a ja sam je prije preveo na književni jezik.

Te su predstave dugo živjele.

Uspjeh je bio velik, odigrano je pedeset osam predstava na dušak s Barbarom Rocco i Ljubom Kerekešom te Igorom Mešinom i Matijom Prskalo i ostalima, što se u Varaždinu kao malom gradu rijetko događa, jer se publika koju kazalište zanima potroši. Pokazalo se da je govor bio presudan pa sam drugi set francuskih farsa preveo na kajkavski. Bio je to nastavak onoga što sam napravio na početku svoga profesionalnog djelovanja. Riječ je o *Meštru Pathelinu*, što sam preveo po narudžbi za Zagrebačko kazalište lutaka. Režirao je Mladen Škiljan, predstava je bila odlična. Potom je Georgij Paro napravio poznatu istoimenu predstavu u Zagrebačkom dramskom kazalištu. Mnogi tekstovi iz francuske i drugih kazališnih literatura kod nas nisu bili prevedeni i zato nisu igrani. Bio sam mlad i nadobudan pa sam prihvatio posao kad su mi ga ponudili.

Svoj "kajkavski opus" nastavili ste i u Zagrebu u novom stoljeću.

S tim iskustvom Zlatko Vitez ponudio mi je režiju *Veselih žena windsorskih*, koje kao redatelj nisam mo-

gao doraditi zbog bolesti pa je moju prilagodbu na kajkavski režirao Vitez. Uslijedila je i ponuda za *Tri kralja*. Iznenadila me i razveselila. Stjecajem okolnosti, godinu dana prije u "Histrionima" je bila premijera *Romea i Julije*, morao sam stoga pomladiti "Histrione". Bilo je to izuzetno iskustvo, jer su mladi glumci odlični, ne znaš koji je bolji. Ispostavilo se da nema dobne barijere, jer na odlasku sam iz kazališta a oni dolaze. I odlično smo zajedno stvarali. Bilo je zanimljivo da smo se sporazumijevali odmah, bez dramaturških razglabanja. U mnogočemu nam je pomogao govor, čak i onima koji nisu izvorni kajkavski govornici, poput Nataše Dorčić koja je Riječanka. Uostalom, ovjenčana je za ulogu Viole Nagradom hrvatskoga glumišta kao najbolja glumica, a glumila je na "nematerinskom govoru"! Njezin privatni govor posve je drukčiji. Govor nas je osvojio i okružio Shakespeareom. Slutim da se nije družio samo s mudracima, nego je pisao za puk, stajalo se u parteru, bučilo, pilo, sve je to u maloj mjeri ostvareno u toj predstavi. Inače, svoje predstave prestojim s glumcima, no *Na Tri kralja* sam prosjedio u publici i čuo brojne komentare. U mjesec dana odigrano je dvadesetak predstava, bilo je puno publike. Komentari su bili odlični pa imam osjećaj da smo bili na pravom tragu. Zvonimir Zoričić ni od čega je napravio antologijsku ulogu, odjednom je postao prisutan, a sveli smo mu tekst na minimum. Čak je došlo do histrionske zafrkancije. U toj slobodi glumci su se posve opustili u stvaranju.

Gotovo da i ne odvajate govor, jezik, prevodnje, režiju... Prevodili ste Shakespearea i na književni jezik. Vaši se prijevodi igraju češće nego, primjerice, Torbarinini. O tome ste čak i polemizirali.

Moj odnos prema prevodenju izvire ponajprije iz mog odnosa prema prevodenju dramske literature koja se ostvaruje u govoru, a manje u tekstu koji se čita. Dok smo statirali u HNK-u došli su redatelji Maračić i Brkić i pitali su tko bi od nas htio doći na radio žamorirati. Nije prošlo ni petnaestak dana i dobio sam glavnu ulogu u radiodrami. Igrao sam Hugoova Gavrocha. Dogodilo se nešto traumatično. Većina se emisija emitirala uživo. Često mi se, na stravu redatelja, koji su me pratili s druge strane stakla, događalo to da sam rečenicu samo pogledao i izgovorio. Nisam "čitao" ne-

PREMIJERE
RAZGOVOR
FESTIVALI
VOX
HISTRIONIS
AKTUALNOSTI
TEDRUA
NOVE KNJIGE
SJEĆANJA
DRAMA

go govorio. Zato se često događalo da bih je izgovorio drukčije nego što je napisana. Napisana je rečenica bila u sintaksi poremećena, a moje govorno iskustvo kazivalo mi je da rečenica mora zvučati drukčije. Počeo sam slušati i druge glumce i vidio sam da mogu pročitati riječi, a ne mogu misli. Nije bilo dana da nisam bio na radiju. Režirali su Brkić, Maračić, Koletić, Tamara Skulj... Kad sam dobio prvu narudžbu za Shakespearea, bio je to odmah *Hamlet*, lupao sam glavom o zid, doživio sam katastrofalnu kritiku profesora Torbarine i dio suda ostao je i danas kod većine komentatora mogega prijevoda. Svi oni govore da su moji prijevodi, doduše, teatralniji, bolji za igranje, ali da su njihovi poetski i vjerniji. Za mene je to dvojbena. Većina je prevodila francuski aleksandrinac u 12 stopa, slogova, što je u hrvatskom stvaralo čvrst i monoton okvir. Dakle, prijevod uvijek s obvezom da na početku stiha naglasak bude na drugom slogu, da ima cezuru. Tu su i rime! Za volju rimovanja znali su poremetiti sintaksu. Shvatio sam čitajući prijevode Tomislava Prpića, na što me je upozorio Gavella, naručujući od mene prijevod Molièrove *Škole za žene*, da je on spomenutih 12 slogova proširio za dva sloga. On je od aleksandrinca koji je prvenstveno jedanaesterac ili dvanaesterac napravio trinaesterac ili četrnaesterac.

Znači, kad ste pronašli pravu formulu za sceniski govor, postupak je tekao glatko.

U to sam se lako uklopio. Tako sam dobio prostor za više riječi. Hrvatski jezik ima malo kratkih riječi, za razliku od engleskoga, pa kad se prevodi Shakespeare koji u jednom stihu ima osamnaest jednosložnih riječi, nemoguće ga je dosljedno slijediti. U hrvatskom mi je to samo jednom uspelo. Kad sam prevodio *Školu za žene*, Kombol je prevodio Danteovu *Božansku komediju*. Kazao mi je tada kako je Talijanima lako prevoditi, kad imaju samo tri riječi koje se ne rimuju. A kod nas ako nađeš krava, trava, plava, zdrava i gotovo! Vrlo često na um padnu rime koje ne služe ničemu. No, i u naš se jezik može prenijeti sadržaj stranog jezika. Možeš održati ne pretjerano strogu formu, a da ne remetiš sintaksu, tako da rečenica bude izgovorljiva. Poslije su mi prigovarali jer sam proširio i Shakespeareov stih, koji je u nas najčešće bio od 11 ili 10 slogova, na 13 i 14. Moji su prethodnici bili genijalni ljudi, ali su sami

sebe zavaravali da su poštujući tih 10 ili 11 slogova u *blank versu* od Shakespeareovih 10 stihova morali napraviti 15, inače se okljaštri sadržaj. Kod mene je uvijek deset Shakespeareovih stihova prevedeno na deset hrvatskih. Stih je agregatno stanje, treba poštivati duh jezika na koji se prevodi, a ne broj slogova i stopa, kako je jednom prigodom rekao i Corneille!

Vaše bogato kazališno iskustvo zapravo vam je pomoglo da pronađete odgovarajući ključ za prevođenje.

Najbolji govornici Shakespearea potvrdili su mi da sam u pravu. Prvi je Laurence Olivier, koji je Hamleta govorio jednostavno, svakodnevnim odnosom prema govoru. Nije pjevao stihove, kao njegov prethodnik Guildgud, čiji je Shakespeare bio još patetičan, ritmiziran... Od kazališta 19. stoljeća naslijedili smo višak forme, a manjak intelektualnog sadržaja. Kad govori Shakespearea, Kenneth Branagh kao da razgovara sa svojim dekima s ceste. U formi su stroži Molièreovi vremenski suvremenici Corneille i Racine, prevodio sam ih prije otprilike dvije godine. Ja pišem ono što mislim i jezikom kojim govorim! Nisam otkrivao norme, nego sam bio dosljedan onome što sam naučio od ljudi koji su bili pametniji od mene.

Sudjelovali ste u velikim mijenama hrvatskoga kazališta: Strozzi, Gavella, Teatar ITD, devedesete i danas. Gradili ste varaždinski teatar. Kako vidite sadašnjost kazališta?

Uvijek sam bio malo izvan matice. Neki ne znaju kak bi to rekli pa vele *mainstream!* Ne kucam na vrata pa radim malo. To je i moja prednost, jer nikome nisam bio ništa dužan. U "Gavelli" sam radio jednu jedinu predstavu! Nedavno sam došao u Osijek raditi predstavu koju sam cijeli život želio raditi. To je moj svijet, to je moj život, sajmište od života, *Kraljevo*. Jedan jedini radnik me prepoznao: "Gospon Gerić, trideset godina vas nema ovdje!" Sjetio se predstave koju sam radio 1968. godine. Glumci su bili fantastični, predstava je odlično prošla, ali nitko me nije zvao tri desetljeća. Zašto? I sad me nema u teatrima, otkad sam otišao iz HNK po svojoj odluci. Tamo više ne mogu ni popiti kavu jer me ne puste kroz portu. Moraš imati dozvolu.

Što vam u kazalištu osobito smeta?

Jedino što u kazalištu ne podnosim jest laž! To je teško definirati, a svi to osjećaju. I najobičnija publika osjeća kad netko ne glumi, nego glumata i to je u režiji takozvana koncepcija koja ima zadana rješenja s predumišljajima. To se nameće gledatelju i pokazuje mu se kao "novo čitanje". To zovem kazalištem za glupane. Ako mi redatelj pokaže sve svojom koncepcijom, u prejakim nametljivim metaforama, što meni kao gledatelju i mislećem biću preostaje?! Odavno su kazalište pametni definirali kao sustav znakova. Ako su ti znakovi nametljivi, prečitljivi, onda me to kazalište ne zanima.

Pamtite li i bolje kazališne dane?

PREMIJERE

RAZGOVOR

FESTIVALI

VOX

HISTRIONIS

AKTUALNOSTI

TEORUA

NOVE KNJIGE

SJEĆANJA

DRAMA

Mislim da su Gavelline predstave u HNK-u uoči prelaska u ZDK bile čak i puno bolje nego neke njegove predstave u ZDK-u. Odlazak tih mladih nezadovoljnika iz HNK-a u ZDK za mene je mala tajna. Nije bilo istinskog, dubljeg razloga. Imali su svoje mjesto, napravili su fenomenalne predstave: *Vučjak*, *Skup*, *Agamemnon* ... Bilo je u ZDK-u i novih predstava, primjerice *Meštar Pathelin*, Steinbeckovi *Miševi i ljudi*... I tamo sam našao dio svoga kazališnog bića. Bio sam u HNK-u dramaturg kad sam dobio šansu da radim u Teatru ITD koji je bio drukčiji. Znali su me i špotati što idem tamo. Za neke je to bilo zazorno. Tamo se radilo drukčije. Dobio sam ponudu za Šoljanovo *Brdo* i *Galilejevo uzašašće*. I u ITD-u sam našao nešto što mi odgovara. Snašao sam se u nečemu što se možda nije dokraja podudaralo s mojim bićem. Kazalište samo ne smije biti lažno i dosadno. Ništa što danas gledamo nije novo. Parov *Pathelin* i danas bi bio noviji, ili Juvančićev mozaični *Goldonijev Veliki smiješni rat* napredniji od mnogih današnjih predstava. O svojim predstavama neću govoriti, niti o *Kasparu*, Šoljanu i *Woyzeku*. Mi smo kao i mnogi drugi u ITD-u, neskromno rečeno, bili daleko ispred vremena. Kad smo s *Kasparom* Teatra ITD gostovali u Grazu, u domovini autora i jezika Petera Handkea, Ivicu Vidovića nisu pustili iz dvorane od pljeska. Nije više znao što da radi. Kazao sam mu neka izvodi bilo što. Improvizirao je i oduševio publiku. Nešto je od toga pokazao i u *Trgu heroja* nedavno u "Gavelli". Bili smo i za Austrijance nešto novo.

Što za vas znači Nagrada za životno djelo hrvatskoga glumišta?

Ne mogu reći da mi nagrade nisu bile drage, uvijek nešto znače i tebi i tvojima – koji nisu zanemarivi. To je potvrda da netko barem vidi što radiš. To je draga nagrada jer je od struke, jer o njoj odlučuju ljudi iz kazališta. Ima tradiciju i težinu, pogotovo ova za životno djelo koja je za nas zrelije. Ipak, ne mijenja ništa bitno u mom životu. Naučio sam cijeniti i male stvari. Male ljude. Na fakultetu me jako iznenadilo kad je profesor Barac napisao knjigu *Veličina malenih*. Bilo je to tako lijepo, po prvi put u nas pojavljuje se netko tko ne piše o velikanima, nego o onima koji su bili negdje u drugom sloju pažnje kritike i čitatelja. To me i otrijezi i prema ovome, što je veliki događaj. Takva nagrada po svojoj prirodi dođe kasno. Druge su nagrade poticaj da napravite još nešto, bolje i drukčije, više. Sada se više nema ni vremena ni snage za to. Lijepa mi je svečanost dodjele. Posljednje dvije-tri godine to više nije lažna svečanost. Nestalo je uštogljenosti. Dodjela je pretvorena nekako u zabavnu večer na pučkoj razini. To je lijepo, sviđa mi se ta večer. U takvim događanjima uvijek je netko na žalost prikračen. Primajući tu nagradu, znam da je prikraćeno nekoliko ljudi koji su i prema mom sudu bili više zaslužni. No, možda sam i ja tako mislio kad su je drugi primali. Dobronamjerno sam uzeo tu nagradu. S vedrinom.

